

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Saarinen, Taina

Title: Ilmiölähtöisyys ja wicked problems : monitieteisyyden kiehtovuus

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Saarinen, T. (2014). Ilmiölähtöisyys ja wicked problems : monitieteisyyden kiehtovuus. *Tiedepolitiikka*, 39 (4), 23-24.

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Taina Saarinen

Ilmiölähtöisyys ja *wicked problems*: monitieteisyyden kiehtovuus

Tieteiden päivien tämän vuoden teema *Tieteen viisaus* oli tuottanut paneelille teemaksi *Monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden viisaus*. Varsin hankala lähtökohta, kun ”tiede” ja ”viisaus” eivät itsessäänkään ole kovin helposti aukeavia asioita, ja ”monitieteisyys” ja ”tieteidenvälisyys” vielä mutkistavat asiaa.

Lähdin kuitenkin mielelläni mukaan panelistiksi, sillä olin jo yliopistourani alkupuolella 1990-luvun alussa joutunut miettimään omaa monitieteistä rooliani koulutustutkijana filologin taustoilla. Korkeakoulututkimuksesta tuli ura vähän vahingossa, kun lähdin opiskeluaikana harrastamaan korkeakoulututkimusta Turun yliopiston ylioppilaskunnassa. Teimme selvityksiä kieltenopiskelijoiden opintojen kulusta ja tutkinnonuudistuksen vaikutuksista siihen. Törmäsin ensimmäistä kertaa ”yksitieteisen” tieteen ideaaliin kun tarjosin englantilaiseen filologiaan graduaiheeksi asianomaisen oppiaineen historiallista tarkastelua. Aihe ei mennyt läpi, ja päädyin hoitamaan opiskelumotivaatiotani yhteiskunta- ja kasvatustieteellisillä sivuainevalinnoilla. Filologiataustastani huolimatta tai sen vuoksi tulin jo opiskeluaikana todenneeksi, että kielitiede on minulle yhteiskuntatiede – jonkinlainen oire tieteidenvälisyydestä sekin.

Tieteidenvälisyydessä lienee aiemmin ollut vanhan vitsin mukaan kyse professuurien – eli institutionalisoituneen tieteen – välisestä tilasta. Nykyään taitaa olla enemmän kyse siitä, miten kukin tutkija itse itsensä asemoi. Puhe tieteidenvälisyydestä on tietysti myös tiedepolitiikkaa, eli viime kädessä pyrkimystä ymmärtää tai jopa hallita monimutkaista tiedekenttää.

”Monitieteisyys” käsitteenä tuntuu perustuvan ajatukseen tieteenaloista jotenkin vakiintuneina ja monoliittisina, mikä ei nykymaailmassa pidä enää paikkaansa. Monitieteisyyttä ei toisaalta nykyään enää juurikaan tarvitse toimintaperiaatteena edes perustella. Käytännössä sen sijaan tieteiden väliset rajat saattavat vielä silloin tällöin tulla vastaan. Miten luon yhteistyösuhteita eri alojen edustajien kanssa – mistä löydän ne kumppanit? Miten haen jatko-opiskelijani työlle esitarkastajat, kun väitös kuitenkin pitää tehdä johonkin oppiaineeseen, vaikka työ olisi hyvinkin tukevasti ”välissä”? Miten valitsen rahoitushakemuksiin vaikka Suomen Akatemialle tai jollekin säätiölle tieteenalan varmistaakseni asiantuntevan arvion?

Paneelissa keskustelua herättivät erityisesti monitieteisen tutkimuksen ja politiikan tekemisen suhde. Tieteidenvälisyyden ajatus ehkä sallii monitasoisen liikkumisen myös politiikan ja tutkimuksen välillä, mutta (monitieteisen) tutkimuksen ja politiikan tekemisen suhde on kaksisuuntainen: ilmiöt, jotka huutavat monitieteistä ratkaisua (ns. *wicked problems*) ovat usein myös sellaisia, jotka ovat poliittisesti kiinnostavia ja kiistanalaisia.

Voi myös kysyä Katri Huutoniemen Tieteen päivien alustuksessaan esittämän pohjalta sitä, miten me tutkijoina kestämmme sen, että tutkimustuloksiamme käytetään poliittisesti. Toisaalta poliittiset päätöksentekijät joutuvat vastavuoroisesti kestämaan sen, että tutkija eteenkin yhteiskuntatutkimuksen puolella saattaa tarjota useita eri vaihtoehtoja ja niiden potentiaalisia seurauksia, jolloin lopullinen päätös jää poliitikolle. Entinen ministeri ja keskustapoliitikko Eeva Kuuskoski käyttikin yleisöpuheenvuoron politiikan ja tutkimuksen yhteydestä: politiikan tekijä kaipaa toki selviä tuloksia, mutta yhtä lailla omia arvojaan tukevia tuloksia.

Tutkimuksessa näyttäytyy loppujen lopuksi sama ilmiö kuin politiikassa: saamme vastauksen vain niihin kysymyksiin, joita kysymme. Mutta mitä tapahtuu siellä, minne tutkijan tai poliitikon katse ei kohdistu? Näkökulma väistämättä kapenee, jos esimerkiksi koulutuspolitiikan ratkaisuja haetaan vain koulutussektorin piiristä.

Paneelin keskustelussa palasimme myös viime keväänä Jyväskylän yliopistossa järjestetyn Kielikampusseminaarin *Tieteestä totuudeksi? Näkökulmia tutkimuksen yleistajuistamiseen* teemoihin: viestinnällinen tasapaino ja toisen äänen kuuluvaksi tekemisen paine on erityisen selkeästi näkyvässä juuri näissä monitieteisissä, yhteiskunnallisesti kiinnostavissa kysymyksissä, kuten ilmastonmuutos, ympäristöpolitiikka tai maahanmuuton kysymykset. (ks. Tiedepolitiikka 2/2014.) Ajatus kaiken tiedon tasavertaisuudesta on kuitenkin ongelmallinen tieteen tekemisen näkökulmasta, jos television keskusteluohjelmassa laaja empiirinen tutkimus ja yksittäisen toisinajattelijan näkökulma saavat saman painoarvon.

Aikaa ei riittänyt kaikille kiinnostaville kysymyksille. Vähemmälle käsittelylle jäivät esimerkiksi se, miten tieteidenvälisyyden haasteet voitaisiin huomioida jatkokoulutuksessa. Voiko tieteidenvälisyyttä tai monitieteisyyttä opettaa? Aika ei myöskään sallinut korkeakoulupolitiikasta keskustelemista, vaikka puhuttavaa olisi riittänyt myös siitä, tukeeko nykyinen korkeakoulupolitiikka tieteidenvälisyyttä.

Muut panelistit edustivat ympäristö- ja yhteiskuntatieteitä sekä luonnontieteitä: maatalouspolitiikkaan erikoistunut professori Hilikka Vihinen Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta sekä meteorologian professori Timo Vesala Helsingin yliopistosta. Paneelia veti Tiedepolitiikka-lehden päätoimittaja, hallinnon tutkija Kari Kuoppala. Totesimme jo lähtökohtaisesti, että meitä kaikkia yhdistää kiinnostus ilmiölähtöiseen tutkimukseen. Lopputulemaksi ainakin itselleni jäi tämä: monitieteisyys on väistämätöntä ja välttämätöntä, kun tutkitaan suuria yhteiskunnallisia kysymyksiä, olkoon se ilmastonmuutos, massamuutto tai tasa-arvo.

Kirjoittaja on soveltavan kielitieteen alalta väitellyt vertailevan koulutustutkimuksen ja korkeakoulupolitiikan dosentti.